

визначення. Інноваційно-інвестиційний потенціал регіону - це максимальна сукупність інвестиційних ресурсів, спрямованих в інноваційний процес, які перебувають у взаємозв'язку із чинниками, що зумовлюють і створюють необхідні умови для досягнення відповідних орієнтирів інноваційної діяльності та підвищення конкурентоспроможності регіону в довгостроковій перспективі.

Інноваційно-інвестиційний потенціал держави визначається як сукупність потенціалів регіонів, посилена ефектом синергії та організаційним механізмом цілеспрямованої державної політики на сталий економічний розвиток та зміцнення міжнародного становища держави. Як відомо, в основі економічного росту держави лежать дві групи факторів - фактори інтенсивного та екстенсивного розвитку. У сучасних умовах переходу до постіндустріального суспільства застосування першої групи факторів обмежується не стільки неможливістю їх використання, скільки їх неефективністю. Під впливом інноваційно-інвестиційного процесу змінюється економічна організація суспільства, з'являються нові елементи в системі господарських структур, розвиваються нові технології управління.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Антонюк Л. Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації : [монографія] / Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук. - К. : КНЕУ, 2003. - 394 с.
2. Балабанов И. Т. Краткий курс инновационного менеджмента / И. Т. Балабанов. - СПб., 2000. - 350 с.
3. Геєць В. М. Інноваційно-інноваційний шлях розвитку - модернізаційний проект розвитку української економіки і суспільства початку XXI століття / В. М. Геєць // Банківська справа. - 2003. - № 4 (52). - С. 16-21.
4. Закон України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні" від 16.01.2003 р. № 433-IV // Голос України. - 2003. - № 28 (3028).
5. Інноваційний розвиток промисловості України / [О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан та ін.] ; за ред. проф. О. І. Волкова, проф. М. П. Денисенка. - К. : КНТ, 2006.
6. Інноваційний менеджмент : навчальний посібник / [за ред. В. О. Василенка]. - К. : ЦУЛ, Фенікс, 2003. - 440 с.
7. Лапин Е. В. Экономический потенциал предприятия : [монография] / Е. В. Лапин. - Сумы : ИТД "Университетская книга", 2002. - 310 с.
8. Мешко Н. П. Інвестиційно-інноваційний потенціал регіону: критерії оцінки та проблеми формування / Н. П. Мешко // Економічний простір. - 2008. - № 10. - С. 78-88.

N. Papp

INNOVATIVE INVESTMENT POTENTIAL OF REGION

In the article outlined foreground jobs optimization of structural structure innovative of investment potential. A decision innovative of investment potential is grounded in the conditions of market economy. Terms and basic principles of forming of innovative and scientific and technical potentials of region are certain. The indicators of rating estimation of investment potential of region are formulated. The level of innovative activity of regions is analysed after the amount of industrial enterprises which inculcated innovations.

Key words: innovative investment potential, innovative activity, investment activity, innovative investment development.

© Н. Папп

Надійшла до редакції 09.10.2009

УДК 330.341.1

ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

НАТАЛІЯ ГЛАДИНЕЦЬ,

старший викладач кафедри фінансів і кредиту Мукачівського державного університету

У статті розглянуто основні аспекти управління регіональним інноваційним розвитком у контексті державної інноваційної політики. Розроблено модель взаємодії учасників інноваційного процесу, покликану сприяти активізації інноваційної діяльності в регіоні. Запропоновано заходи, які сприятимуть вирішенню проблем інноваційного розвитку та забезпечать соціально-економічну ефективність розвитку регіону.

Ключові слова: інновації, інноваційний розвиток регіону, інноваційний процес, регіональна інноваційна стратегія, регіональна інноваційна політика, програми інноваційного розвитку регіону, соціально-економічний розвиток.

Постановка проблеми. Механізм формування регіональної інноваційної політики, безперечно, є одним із найактуальніших моментів у діяльності

органів центрального та місцевого самоврядування. Проте розробка стратегічних орієнтирів та програм являє собою доволі складне завдання, вирі-

№ 8 (99) листопад 2009 р.

шення якого потребує виваженого та ретельного підходу до окремих аспектів планування та моніторингу відповідних процесів. При цьому, як показує світовий досвід, ефективність розвитку економіки регіону багато в чому залежить від того, наскільки дієвою є обрана стратегія в контексті сформованої інноваційної політики на рівні регіону.

Аналіз останніх публікацій. Актуальність проблем інноваційного розвитку на сучасному етапі сприяє активним дослідженням у цій сфері. Питанням розробки та впровадження ефективних моделей стратегічного розвитку регіону присвячені праці багатьох дослідників. У більшості з них зазначається необхідність урахування зарубіжного досвіду організації інноваційного бізнесу та на цій основі формування регіональної стратегії інноваційного розвитку [1; 2; 3].

В. П. Соловій окреслює коло проблем, які супроводжують інноваційний розвиток у будь-якій країні та пропонує їх урахувати при побудові ефективної стратегії інноваційного розвитку [4].

І. А. Косач зазначає, що важливою передумовою розробки стратегії інноваційно-інвестиційного розвитку відповідного регіону є проведення SWOT-аналізу регіонального розвитку [5]. Проведення таких досліджень, на думку автора, сприятиме виявленню конкурентних переваг окремого регіону та дозволить оцінити його інноваційний потенціал.

Ряд науковців при формуванні стратегічних та тактичних планів розвитку окремих територій перспективним вважають застосування методу "Форсайт", за допомогою якого, на їх думку, можна виробити ефективну інноваційну політику, оптимізувати інфраструктуру та стимулювати розвиток економіки відповідно до пріоритетів науково-технічного розвитку [6; 7].

О. Б. Жихор та М. С. Яворський пропонують реалізувати інноваційну стратегію регіону в три етапи: починаючи з побудови консенсусу в регіоні, аналізу ринку інновацій на регіональному рівні та закінчуючи окресленням стратегії та системи моніторингу [8].

Актуальність проблеми. Проведені дослідження регіональних аспектів інноваційного розвитку засвідчують складність та неоднозначність вирішення окресленої проблеми. Існуючі методики та підходи до управління інноваційним розвитком територій та інноваційними процесами хоча і є перспективними, та, на жаль, не дають можливості державним органам управління комплексно працювати у цьому напрямку. Порушена проблема потребує узагальнення, урахування нових чинників щодо побудови стратегії інноваційного розвитку кожного регіону, виокремлення та вдосконалення існуючих механізмів формування й активізації інноваційної регіональної політики та визначення їх впливу на соціально-економічний розвиток регіону.

Значна частина питань і зараз залишається не дослідженими та дискусійними, що обумовлено неоднорідністю соціально-економічного розвитку окремих територій та наявністю як загальнодержавних, так і територіальних пріоритетів при впровадженні відповідних програм і проектів. У той же час при розробці стратегії інноваційного розвитку регіону надзвичайно важливо визначити організаційно-економічний механізм взаємозв'язку органів місцевої влади, представників наукової сфери, бізнесових кіл та інших структур, задіяних в інноваційних процесах регіону.

Мета і завдання статті полягають у виробленні

методичних та методологічних підходів до розробки програм інноваційного розвитку регіонів, формування системи заходів, спрямованих на ефективність запровадження інновацій, побудови моделі взаємодії учасників інноваційного процесу, покликаної сприяти активізації інноваційної діяльності на регіональному рівні.

Виклад основного матеріалу. Серед багатьох проблем, із якими стикаються регіони України сьогодні, актуальними є суттєві диспропорції в розвитку окремих територій, неоднорідність їх сировинно-ресурсного, технологічного та фінансового забезпечення й споживання, промислового навантаження окремих територій. Відмінності в обсягах виробництва та споживання валового продукту окремих регіонів поглиблюють асиметрію в їх соціальному та економічному розвитку, що потребує індивідуального підходу при формуванні інноваційних пріоритетів та програм.

Активізація й управління інноваційними процесами повинні реалізовуватися на основі чітко сформованої політики регіонального розвитку та інноваційної регіональної політики й передбачати розроблення таких регіональних інноваційних програм, які враховують специфіку та пріоритети розвитку відповідної території.

Політика підтримки регіонального інноваційного розвитку повинна визначати основні напрями й форми правового, економічного та організаційного сприяння розвитку виробничо-інноваційної сфери з урахуванням інтересів держави, регіону, суб'єктів господарювання та окремих громадян і передбачати активну співпрацю й координацію дій між регіонами та центром.

Розробка механізму регулювання розвитку інновацій на регіональному рівні, на нашу думку, повинна базуватися на системному програмному підході, що дає змогу комплексно підійти до врахування вимог ринку, особливостей розвитку та функціонування певних територій, виходячи з їх ресурсних можливостей і потреб, інтересів господарюючих суб'єктів, забезпечити цільову мобілізацію наявних ресурсів (людських, природних, фізичних, фінансових, організаційних), виробити систему дієвих заходів із регулювання та підтримки інноваційного розвитку в регіоні. Ураховуючи окреслені чинники та виходячи із загальнодержавних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, ми повинні виокремити регіональні пріоритетні інноваційні напрями та розробляти їх відповідно до окресленої стратегії інноваційного розвитку.

Суттєвим засобом стимулювання розвитку інноваційної діяльності в регіоні повинна стати розроблена з урахуванням пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку як держави, так і територій інноваційна регіональна програма. Тому вважаємо, що регіональним органам влади доцільно розробити такі регіональні інноваційні програми, які об'єднуюватимуть:

- стратегічні програми та проекти інноваційного розвитку регіону, комплексні програми інноваційного розвитку територіально-виробничого комплексу регіону на 10-20 років;
- проміжні програми розвитку інноваційної діяльності в регіоні на 4-5 років;
- оперативні плани інноваційного розвитку регіону на кожен рік.

Слід зазначити, що на сьогодні у світі не розроблено єдиної оптимальної та максимально ефектив-

ної стратегії соціально-економічного та інноваційного розвитку як країни в цілому, так і регіонів зокрема. Як зазначають В. О. Точилін та І. С. Вербицький, це пояснюється насамперед тим, що різні країни мають різний рівень економічного розвитку, різні правові системи, інституційні структури та традиції. Але оптимальні та ефективні моделі соціально-економічного розвитку спрямовані, насамперед, на реалізацію та досягнення стратегічної мети в контексті сталого економічного розвитку. При цьому, обираючи ту чи іншу модель стратегічного планування організатори повинні об'єктивно враховувати всі можливості та загрози щодо практичної реалізації будь-якого стратегічного плану [1, с. 115].

Визначення стратегічних орієнтирів інноваційного розвитку регіону, у свою чергу, потребує детального аналізу й оцінки соціально-економічного розвитку відповідного регіону, визначення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності саме для конкретного регіону з метою найбільш повної віддачі та окупності інноваційних проектів. За результатами комплексного оцінювання інноваційного потенціалу регіону можна буде обрати саме той із пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, який найкраще відповідатиме ресурсним можливостям, технологічному укладу, соціально-економічному розвитку відповідної території тощо. Реалізація стратегічних засад інноваційного розвитку повинна здійснюватися в рамках відповідних цільових програм, що передбачають взаємозв'язок завдань, наявних ресурсів, термінів, виконавців та споживачів інноваційної продукції.

При формуванні проміжних програм розвитку інноваційної діяльності в регіоні потрібно виходити з того, що ці програми є середньостроковими, а тому їх доцільно впроваджувати на термін, що відповідає повноваженням рад обласних народних депутатів із зазначенням обов'язкового звітування відповідальних осіб про стан виконаної роботи в конкретному напрямку. Розробляючи відповідні програми, необхідно виходити з того, що їх обов'язковими складовими, на нашу думку, повинні бути прогноз інноваційного розвитку регіону в середньостроковій перспективі; програмні завдання; система важелів та стимулів для зацікавленості суб'єктів, зайнятих в інноваційному процесі у виконанні програмних завдань; моніторинг реалізації середньострокових інноваційних програм та взаємодії всіх учасників інноваційного процесу.

Оперативні плани інноваційного розвитку регіону повинні передбачати тактичні завдання впровадження інновацій на найближчу перспективу. На цьому етапі доцільною є розробка інноваційно-інвестиційних проектів із відповідними заходами економічного стимулювання. Обов'язковим повинен бути, на нашу думку, перегляд та, при потребі, корегування проміжних та стратегічних програм інноваційного розвитку регіону.

Важлива роль при цьому відводиться регіональним органам влади, на які покладаються повноваження щодо розробки та здійснення інноваційно-інвестиційної політики відповідної території.

Розробка та впровадження регіональних програм інноваційного розвитку є одним із найважливіших інструментів реалізації державної інноваційної політики, цілеспрямованої регіональної політики, політики зайнятості населення та стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку держави.

Складність проблем становлення і функціонування інноваційного середовища в умовах недосконалості законодавчої бази, невідпрацьованості ринкових механізмів заохочення інноваційної активності підприємств, відсутності взаємодії та відірваності виробництва від науки вимагають вироблення на регіональному рівні механізму сприяння інноваційному розвитку території.

Вирішення означеної проблеми можливе виключно шляхом взаємодії та об'єднання зусиль усіх суб'єктів, що мають безпосередній стосунок до інноваційного процесу та зацікавлені в соціально-економічному розвитку регіону. Функції та роль кожного з них в інноваційному процесі визначатимуться їх участю у впровадженні інновацій на відповідній території. Одним із таких суб'єктів є державні регіональні інститути, функції яких визначаються регіональною інноваційною політикою, що передбачає комплекс цілей, заходів та механізму впливу регіональних органів влади на підвищення соціального та економічного ефекту від впровадження інновацій. Головними учасниками інноваційних процесів на регіональному рівні є підприємства, які безпосередньо займаються чи можуть займатися інноваційною діяльністю, та установи, котрі можуть забезпечити інноваційні процеси в регіоні капіталом, інформацією, знаннями, робочою силою.

Підтримка і розвиток інноваційної діяльності в регіоні потребують координації зусиль усіх зацікавлених учасників цього процесу, що полягає в такій організації та взаємодії місцевої влади, центру сприяння розвитку інноваційної діяльності в регіоні, структур, зайнятих виробництвом інноваційної продукції та забезпечувальних структур, яка дасть можливість регіону зайняти лідируючі позиції на національному та світовому ринку. А це, у свою чергу, забезпечить високі показники соціально-економічного розвитку як окремих територій, так і країни загалом. Означена співпраця повинна враховувати всі аспекти інноваційного розвитку регіону - починаючи від моменту проведення досліджень і розробок, їх впровадження на підприємствах регіону й до моменту моніторингу та оцінки впроваджуваних дій. Результатом такої співпраці має стати гармонійне інноваційне середовище зі сформованою інноваційною культурою, що активно підтримується всіма учасниками регіонального інноваційного процесу.

Ураховуючи викладене, пропонуємо таку модель взаємодії учасників інноваційного процесу (див. рис. 1). Уважаємо, що використання цієї моделі взаємодії всіх учасників інноваційного процесу в регіоні сприятиме активізації інноваційної діяльності й принесе користь усім суб'єктам. Так, регіональні органи влади, регулюючи інноваційні процеси в регіоні та спрямовуючи їх у потрібному напрямку, зможуть залучити інвесторів, поповнити місцеві бюджети, забезпечити виконання соціальних програм. Підприємства всіх галузей економіки, безпосередньо задіяні у виробництві інноваційної продукції, зможуть залучити фінансові, інтелектуальні, людські ресурси для реалізації інноваційних проектів, оновити свою виробничо-технологічну базу, розширити обсяги виробництва, а отже, і свою діяльність загалом. Отриманий прибуток вони можуть спрямувати як на подальший розвиток підприємства, так і на реалізацію соціальних програм, що дозволить покращити економічний і соціальний клімат у регіоні. Очевидна користь і для організацій, що входять до

інноваційної інфраструктури та які опосередковано задіяні в інноваційному процесі. Банки, страхові компанії, інвестиційні та інноваційні фонди, аудиторські фірми зможуть підвищити власну прибутковість, розширити спектр послуг; наукові та навчально-освітні заклади отримуватимуть оплачувані замовлення на виготовлення інноваційних проектів, що стимулюва-

тиме реалізацію продукції наукової діяльності та формування ринку наукових розробок; податкова інспекція як головний державний фіскальний орган за рахунок додаткових податкових надходжень забезпечить наповнення місцевого та державного бюджетів; центр сприяння зайнятості населення зможе реалізувати програми зайнятості населення регіону тощо.

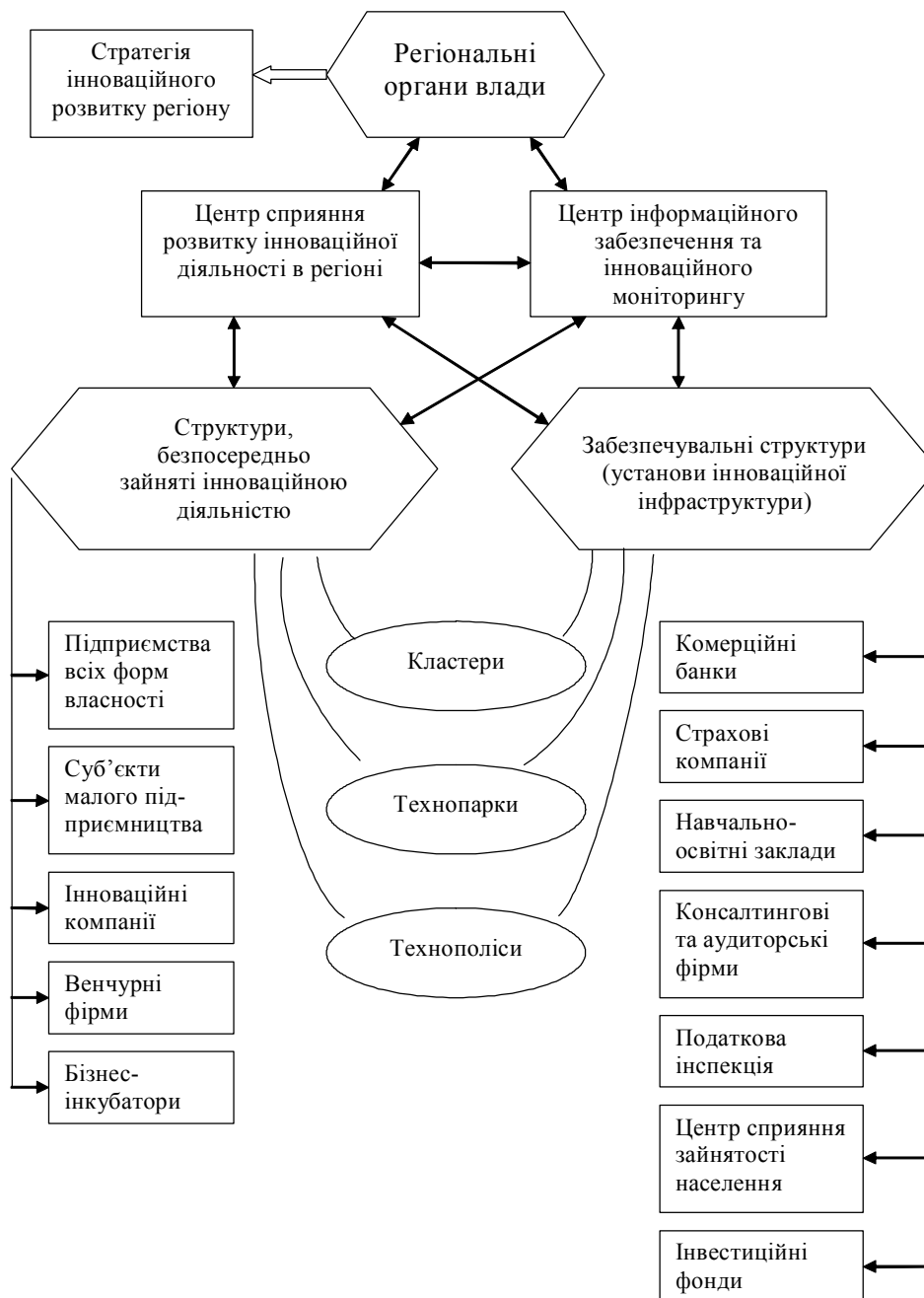

Рис. 1. Модель взаємодії учасників інноваційного процесу в регіоні.

Для створення дієвого механізму співпраці всіх учасників інноваційного процесу в напрямку вирішення проблем, пов'язаних із ефективністю впровадження інновацій та їх функціонального спрямування на соціально-економічний розвиток регіону необхідно видається реалізація таких заходів:

- стимулювати розвиток інноваційної інфраструктури шляхом підвищення ефективності діяльності Центрів сприяння розвитку інноваційної діяльності

в регіоні, удосконалити їх функції та обов'язки із визначенням механізму співпраці з банківськими установами, страховими компаніями, науковими та навчальними закладами, підприємствами та іншими структурами регіону;

- зобов'язати Центри сприяння розвитку інноваційної діяльності в регіоні щоквартально звітувати про стан виконаної роботи перед обласною радою народних депутатів;

- активізувати співпрацю регіональних органів влади з усіма суб'єктами, що залучені в інноваційний процес шляхом проведення семінарів, виставок інноваційної продукції, організації школи ведення інноваційного бізнесу;

- з метою обміну та поширення інформації про стан наукових розробок створити регіональні Центри інформаційного забезпечення та моніторингу інноваційної діяльності та визначити механізм взаємодії цих утворень із усіма учасниками інноваційного процесу;

- створити регіональне Інтернет-представництво Центру інформаційного забезпечення та моніторингу інноваційної діяльності та Центру сприяння розвитку інноваційної діяльності, що дало б можливість отримувати вичерпну інформацію про діяльність цих структур, про інноваційні пріоритети регіону, цільові програми, проекти, перспективні вітчизняні розробки та в режимі on-line придбати інноваційні проекти й вирішити питання, пов'язані зі специфікою інноваційного підприємництва;

- з метою вирішення соціально-економічних проблем розробити програми пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в регіоні.

Діяльність цих центрів повинна носити конструктивний характер та бути спрямована на всебічну підтримку й допомогу як власне підприємствам, що займаються інноваційною діяльністю, так і потенційним інвесторам.

Фінансування діяльності означених центрів доцільно здійснювати на початкових етапах діяльності - за рахунок коштів місцевого бюджету, а надалі - за рахунок самофінансування через надання платних послуг потенційним клієнтам.

Висновки

На сучасному етапі не існує єдиного інтегрованого підходу до побудови стратегії інноваційного розвитку регіону, який би всебічно поєднував економічні, політичні, соціальні, технологічні, організаційні аспекти управління інноваційними процесами. Однак, констатуючи викладене, найбільш ціннісними підходами при прийнятті рішень щодо стимулювання інноваційної діяльності в регіоні можуть стати: синергетичний підхід, котрий передбачає так зване "м'яке" управління регіональним розвитком; підхід, заснований на співробітництві, за допомогою якого можна сформувати стратегію інноваційного розвитку регіону, що буде збалансована

за змістом, термінами та передбачатиме взаємодію всіх учасників інноваційного процесу регіону тощо.

В основу управління інноваційним розвитком регіону та формування інноваційної стратегії, на нашу думку, повинен бути покладений системний програмний децентралізований підхід, який буде враховувати потреби відповідних регіонів та специфіку їх соціально-економічного розвитку. Запропонований концептуальний підхід до формування стратегії інноваційного розвитку регіону має стати ефективним і дієвим в умовах пріоритетності науково-технологічного розвитку економіки держави. Разом із тим потрібно сконцентрувати зусилля на пошуку оптимальної інноваційної моделі розвитку регіону, орієнтованої на задоволення потреб окремих територій та вирішення конкретних проблем.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Точилін В. О. Моделі стратегічного планування: світовий досвід та практика впровадження / В. О. Точилін, І. С. Вербицький // Актуальні проблеми економіки. - 2007. - № 1 (67). - С. 109-116.
2. Суховірський Б. І. Регіональна стратегія економічного розвитку України (теоретичні та прикладні основи геоелектроніки) : [монографія] / Б. І. Суховірський. - К. : КНЕУ, 2000. - 154 с.
3. Кульчицький І. І. Регіональні стратегії інновацій та конкурентна спроможність малого і середнього бізнесу / І. І. Кульчицький, М. Клерка [Електронний ресурс] - Режим доступу : www.management.org.ua/conference/docs/1108381763_SME-04-25.doc.
4. Соловйов В. П. Національна стратегія інноваційного розвитку в глобалізованому світі: елементи концепції / В. П. Соловйов // Наука та інновації. - 2009. - Т. 5. - № 3. - С. 16-22.
5. Косач І. А. Теоретичні засади розробки стратегії інноваційно-інвестиційного розвитку регіону / І. А. Косач // Актуальні проблеми економіки. - 2007. - № 6 (72). - С. 123-128.
6. Федуллова Л. І. Новітні підходи до формування стратегії розвитку регіонів: методологія "Форсайт" / Л. І. Федуллова [Електронний ресурс] - Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/zbirnuk_RE_4_139.pdf.
7. Пильтяй О. Національний форсайт-проект: пріоритети, ризики та можливості / О. Пильтяй // Наука та інновації : тези доповідей бізнес-форуму "Проблеми та перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні". - 2008. - № 3. - С. 65-66.
8. Жихор О. Б. Інноваційна політика розвитку регіону (на прикладі Львівської області) / О. Б. Жихор, М. С. Яворський / Регіональна економіка. - 2007. - № 1. - С. 177-184.

N. Hladynets

APPROACHES TO FORMING OF INNOVATIVE DEVELOPMENT STRATEGIES OF REGION

The article deals with the basic aspects of management of regional innovative development in the context of state innovative policy. The model of interaction of members of the innovative process has been worked out which should promote the activization of innovative activity in the region. Measures that promote solving of the problem of innovative development and will ensure social and economic effectiveness of the regional development have been proposed.

Key words: innovations, innovative development of region, innovative process, regional innovative strategy, regional innovative policy, programs of innovative development of region, social and economic development.

© Н. Гладинець

Надійшла до редакції 09.10.2009

№ 8 (99) листопад 2009 р.